

Giriş

1. "Sözlü Anlatım" nedir?

Sözlü anlatım, dil kullanımının ikinci en büyük alanını oluşturmaktadır. (Hatta daha doğrusu ilk alanını: İnsanlık tarihinde olduğu gibi neredeyse tüm bireylerin tarihinde de uzun soluklu sözlü anlatım süreci sonunda yazma ve okuma gibi kültüre dair tekniklerine ancak sıra gelmektedir.)

Sözlü anlatım dinleme ve konuşmayı da kapsar. Bununla sözlü anlatımın edilgen (dinleme/dinleme becerisi) ve etken (konuşma) yönü kastedilmektedir. Bununla, iletişimsel yeterliklerin geliştirilmesi söz konusu olduğunda dinlemeyi desteklemenin eşit ve önemli bir rol oynadığı anlatılmaktadır.

Sözlü anlatım alanında yapılan çalışmaların kendi kuralları var, ancak yazılı destekten bağımsız değildir. İki büyük alanın arasında dönüşümlü bir ilişki söz konusu: Sözlü alanda yapılan çalışmalar sonrasında yazılı anlatıma da yarar ve tam tersi, gelişmiş bir yazılı anlatım becerisinin ise farklı sözlü ifade biçimine etkisi vardır.

Okuldaki çalışmalar için de önem taşıyan sözlü dil kullanımının özellikleri aşağıda belirtildiği gibidir:

- Konuşmacılar iletişimsel durumlarda normal durumda aynı zamanda aynı yerde bulunurlar. Böylelikle mimik ve jestlere dayalı araçlar ve sözel olmayan durumsal göstergelerin kullanımı (örneğin yakında bir kişi ya da bulutlu gökyüzünü göstermek için) mümkün olur. Bu araçlar anlamaya destektir, sözlü iletişiminin "geçiciliği" açısından anlamlı ve işlevseldir. Bu, yazılı durumlarda artzamanlı olarak gerçekleşen ve çalışılıp yinelenmeli okumalarla tekrarlanabilen 'yazma' ve 'okuma' adımları bambaşkadır. (Burada ele almayacağımız telefon konuşmaları veya yazılı sanal sohbetler (chat) özel bir konumdadır.)
- Sözlü anlatım, dilsel açıdan yazılı dilden kendi farklı kurallarını izler. Tamamlanmamış cümleler, yarım bırakılan cümleler, tekrarlar, anlık dil geçişleri (örneğin ana dilden okul diline veya standart dilden lehçeye), çağrışıma bağlı sıçrayışlar vs. olağan ve günlük konuşmalarda rahatsızlık vermez veya sadece özel durumlarda. "Çağdaş" sözlü anlatım becerisi, okuldaki bir sunumda örneğin yazılı normlardan yola çıkılan daha katı kurallar geçerlidir. Ancak burada da öğrencilerden "kitap" gibi konuşmalarını beklemek kesinlikle yanlış olurdu. Ancak bu bilinçli şekilde ve üst düzey konuşma üslubunun çalışıldığı ve motive edici (sahnelemeler, sunum vs.) uygulamaların yapıldığı ortamdan da vaz geçilmez.

2. Sözlü Anlatım Becerisinin Desteklenmesi – ve Bunun ADE için Önemi

Sözlü anlatımın dil dersi için önemi büyüktür; bu tabii ana dil dersi için de geçerlidir. Bu konunun önemi (özellikle alt sınıflarda) iletişimin büyük bir kısmının derste konuşma ile geçiyor olmasından da açıkça anlaşılabilir. Ders olayına dahil olmak isteyen, bir tarafta dinlemeli ve dinlerken anlamalı, diğer tarafta da sözlü anlatım alanında farklı etkin becerilere sahip olmalıdır. Sözlü anlatımın önemini aşağıdaki dilsel beceri ve destekleme alanlarını özetleyen tablo göstermektedir:

	Edilgen Beceriler	Etken Beceriler
Sözlü Anlatım: "Doğuştan gelen" birincil beceriler	Dinleme (Dinleme Anlama)	Konuşma
Yazılı: İkincil/ardıl olarak edinilen kültür teknikleri	Okumak (Okuma Anlama)	Yazma

İki büyük sözel ve yazılı anlatım alanına bir yandan "doğal" ve yönlendirme olmaksızın, diğer taraftan da okulda desteklenip geliştirilen sözcük dağarcığı ve dil bilgisi edinimi eklenmelidir.

Okuma ve yazma kültür tekniklerinin geliştirilmesi çoğu durumda dinleme ve konuşmanın sözel kısmında gelişmiş becerileri gerektirir. Çocukların büyük kısmı okula başlarken en azından günlük dil kullanımına ilişkin yeterlikleri beraberinde getirmektedir. Okul dersleri buna rağmen sözel alanda da geliştirmeye yönelik bir alıştırma yelpazesi sunmaktadır. Buna ilişkin ağırlıklı incelemeler (konuşma didaktiği, anlatmak, sunmak vs.) "Sözlü Anlatımda Hedefler ve Çalışma Alanları" konulu 3b bölümünde yapılmaktadır. Bu noktalar ADE için belirleyicidir ve bu kitapçığın uygulama bölümünde ders öneriler bölümlerinin temelini oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra öncelikli olarak irdelemek istediğimiz, sesbilgisi, sözcük dağarcığı ve tümce bilgisi (cümle bilgisi/söz dizimi) alanlarında, ana dil eğitiminin sözlü iletişimi geliştirme özellikleridir. Sebebi, lehçe ve standart dilin birçok dilde yan yana olması ve birçok öğrencinin ana dilinin sadece evde konuşulan lehçesinden ibaret olmasıdır. Buradan – hedeflerinden biri standart dile giriş olan ADE için – çıkarılabilecek yönerge ve çalışma alanları aşağıdaki gibidir: